

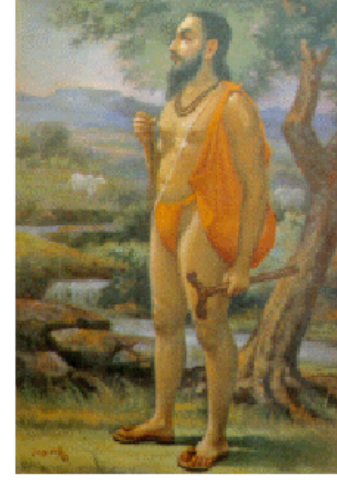
॥ श्रीराम ॥

नमस्कार
व
सुस्वागतम !

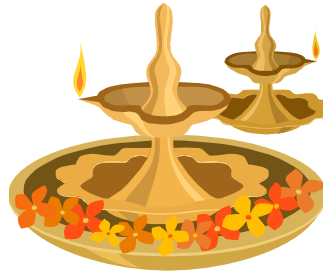
Email: dasbodh.forum@gmail.com

॥ श्रीराम ॥

दासबोध पाठ

शेवटचे सत्र (दशक २, ७, १९, २०)

– श्री. अरविंद आपटे
एप्रिल ३, २०१०

प्रार्थना

ॐ सहना ववतु सहनौ भुनक्तु सहविर्यम् करवावहे
तेजस्विना वधीतम्अस्तु मा विद विशावहै
॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

Om Sahana Vavatu Sahanau Bhunaktu
Sahaveeryam Karavavahai
Tejas Vinavadhtamastu Maa Vidhvishavahai
Om ShantiH ShantiH Shantihi

May the Lord protect both of us (speaker and the listener). May he ensure that we are both nourished and happy. May we two exert together (for the acquisition of the knowledge). May the knowledge that we study illuminate our minds. May we not bear ill-will towards each other.

Om, Peace, Peace, Peace.

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २, ७, १९, २०

प्रस्तावना

- आमच्या या उपक्रमातील आज हे शेवटचे पर्व
 - काही निवडक ओव्या आपण वाचून पाहूया
 - विसाव्या दशकातील शेवटच्या बारा ओव्या नित्य नेमाने वाचण्याची प्रथा आहे
 - त्या सुद्धा आपण आज बघणार आहोत
-

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २ – समास दहावा : पढतमूर्ख लक्षण

आपलेन जातेपणें। सकळांस शब्द ठेवणें ।
प्राणीमात्राचें पाहे उणें। तो येक पढतमूर्ख ॥५॥

दोष ठेवी पुढिलांसी। तेंचि स्वयें आपणापासीं ।
ऐसें कळेना जयासी। तो येक पढतमूर्ख ॥१३॥

मार्गे येक पुढें येक। ऐसा जयाचा दंडक ।
बोले येक करी येक। तो येक पढतमूर्ख ॥२६॥

रात्रंदिवस करी श्रवण। न संडी आपले अवगुण ।
स्वहित आपलें आपण। नेणे तो येक पढतमूर्ख ॥३०॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २ – समास दहावा : पढतमूर्ख लक्षण

निरूपणीं भले भले। श्रोते येऊन बैसले ।
क्षुद्रें लक्षुनी बोले। तो येक पढतमूर्ख ॥३१॥

शिष्य जाला अनधिकारी। आपली अवज्ञा करी ।
पुन्हां त्याची आशा धरी। तो येक पढतमूर्ख ॥३२॥

इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे पढतमूर्खलक्षणनाम समास दहावा
॥२.१०॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक १९ – समास पहिला : लेखनक्रियानिरूपण

ब्राह्मणें बाळबोध अक्षर। घडसुनी करावें सुंदर ।
जें देखतांचि चतुर। समाधान पावती ॥१॥

वळी - ओळी

मसी - शाई

वाटोळें सरळें मोकळें। वोतलें मसीचें काळें ।
कुळकुळीत वळी चालिल्या ढाळें। मुक्तमाळा जैशा ॥२॥

ढाळे - एकसारख्या

अक्षरमात्र तितुकें नीट। नेमस्त पैस काने नीट ।
आडव्या मात्रा त्या हि नीट। आर्कुलीं वेलांड्या ॥३॥

पहिलें अक्षर जें काढिलें। ग्रंथ संपेतों पाहात गेलें ।
येका टांकेंचि लिहिलें। ऐसें वाटे ॥४॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक १९ – समास पहिला : लेखनक्रियानिरूपण

पान शिषानें रेखाटावें। त्यावरी नेमकचि ल्याहावें ।
दुरी जवळी न व्हावें। अंतर वोळींचे ॥७॥

कोठें शोधासी आडेना। चुकी पाहातां सांपडेना ।
गरज केली हें घडेना। लेखकापासुनी ॥८॥

ज्याचें वय आहे नूतन। त्यानें ल्याहावें जपोन ।
जनासी पडे मोहन। ऐसें करावें ॥९॥

बहु बारिक तरुणपणीं। कामा नये म्हातारपणीं ।
मध्यस्त लिहिण्याची करणी। केली पाहिजे ॥१०॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक १९ – समास पहिला : लेखनक्रियानिरूपण

भोंवतें स्थळ सोडून द्यावें। मधेंचि चमचमित ल्याहावें ।
कागद झडतांहि झडावें। नलगेचि अक्षर ॥११॥

ऐसा ग्रंथ जपोनी ल्याहावा। प्राणी मात्रास उपजे हेवा ।
ऐसा पुरुष तो पाहावा। म्हणती लोक ॥१२॥

इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे लेखनक्रियानिरूपणनाम समास ॥१९.१॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक १९ – समास दुसरा : विवरणनिरूपण

जगामधें जगमित्र। जिव्हेपासीं आहे सूत्र ।
कोठें तरही सत्पात्र। शोधून काढावें ॥१९॥

कथा होती तेथें जावें। दुरी दीनासारिखें बैसावें ।
तेथील सकळ हरद्र घ्यावें। अंतर्यामीं ॥२०॥

तेथें भले आडळती। व्यापा ते हि कळों येती ।
हळुहळु मंदगती। रीग करावा ॥२१॥

रीग – प्रवेश

सकळामधें विशेष श्रवण। श्रवणाहुनी थोर मनन ।
मननें होये समाधान। बहुत जनाचें ॥२२॥

इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे विवरणनिरूपणनाम समास ॥१९.२॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक १९ – समास सातवा : यत्ननरूपण

आपणासी बरें पोहतां नये। लोक बुडवावयाचें कोण कार्य ।
गोडी आवडी वायां जाये। विकल्पचि अवघा ॥१६॥

अभ्यासें प्रगट व्हावें। नाहीं तरी झांकोन असावें ।
प्रगट होऊन नासावें। हें बरें नव्हे ॥१७॥

इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे यत्ननरूपणनाम समास ॥१९.७॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक ७ – समास दहावा : देहान्तनिरूपण

उत्तरायण तें उत्तम | दक्षिणायन तें अधम |
हा संदेहीं वसे भ्रम | साधु तो निःसंदेही ||१३||

शुक्लपक्ष उत्तरायण | गृहीं दीप दिवामरण |
अंतीं रहावें स्मरण | गतीकारणें ||१४||

इतुकें नलगे योगियासी | तो जितचि मुक्त पुण्यराशी |
तिलांजली पापपुण्यासी | दिधली तेणें ||१५||

देहाचा अंत बरा झाला | देह सुखरूप गेला |
त्यास म्हणती धन्य झाला | अज्ञान जन ||१६||

|| जय जय रघुवीर समर्थ ||

दशक ७ – समास दहावा : देहान्तनिरूपण

जनांचें विपरीत मत। अंतीं भेटतो भगवंत ।
ऐसें कल्पून घात। करिती आपुला स्वयें ॥१७॥

जितां सार्थक नाहीं केलें। व्यर्थ आयुष्य निघोन गेलें ।
मुळीं धान्यचि नाहीं पेरिलें। तें उगवेल कैचें ॥१८॥

इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे देहान्तनिरूपणं नाम समास ॥७.१०॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २० – समास चौथा : आत्मानिरूपण

सामर्थ्य आहे चळवळेचें | जो जो करील त्याचें |
परंतु येथें भगवंताचें | अधिष्ठान पाहिजे ||२६||

इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे आत्मानिरूपणनाम समास चौथा
||२०.४||

|| जय जय रघुवीर समर्थ ||

दशक २० – समास पांचवा : चत्वारजिन्नसनिरूपण

नरदेह परम दुल्लभ | येणें घडे अलभ्य लाभ |
दुल्लभ तें सुल्लभ | होत आहे ||२५||

वरकड - इतर

बरकड देहे हें काबाड | नरदेह मोठें घबाड |
परंतु पाहिजे जाड | विवेकरचना ||२६||

येथें जेणें आळस केला | तो सर्वस्वें बुडाला |
देव नाही वळखिला | विवेकबळें ||२७||

नर तोचि नारायेण | जरी प्रत्ययें करी श्रवण |
मननशीळ अंतःकर्ण | सर्वकाळ ||२८||

|| जय जय रघुवीर समर्थ ||

दशक २० – समास पांचवा : चत्वारजिन्नसनिरूपण

जेणें स्वयेंचि पोहावें। त्यास कासेस नलगे लागावें ।
स्वतंत्रपणें शोधावें। सकळ कांहीं ॥२९॥

सकळ शोधून राहिला। संदेह कैचा तयाला ।
पुढें विचार कैसा जाला। त्याचा तोचि जाणे ॥३०॥

इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे चत्वारजिन्नसनाम समास पांचवा
॥२०.५॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २० – समास नववा : सूक्ष्मनिरूपण

मृत्तिकापूजन करावें। आणी सर्वेचि विसर्जावें ।
हैं मानेना स्वभावें। अंतःकर्णासी ॥१॥

देव पूजावा आणी टाकावा। हैं प्रशस्त न वटे जीवा ।
याचा विचार पाहावा। अंतर्यामीं ॥२॥

देव करिजे ऐसा नाहीं। देव टाकिजे ऐसा नाहीं ।
म्हणोनि याचा कांहीं। विचार पाहावा ॥३॥

देव नाना शरीरें धरितो। धरुनी मागुती सोडितो ।
तरी तो देव कैसा आहे तो। विवेकें वोळखावा ॥४॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २० – समास नववा : सूक्ष्मनिरूपण

नाना साधनें निरूपणें | देव शोधायाकारणें |
सकळ आपुले अंतःकर्णें | समजलें पाहिजे ||५||

ब्रह्मज्ञाचा उपाये | समजल्याविण देतां नये |
पदार्थ आहे मा घे जाये | ऐसैं म्हणावें ||६||

सगट लोकांचे अंतरींचा भाव | मज प्रतक्ष भेटवावा देव |
परंतु विवेकाचा उपाव | वेगळाचि आहे ||७||

विचार पाहातां तगेना | त्यास देव ऐसैं म्हणावेना |
परंतु जन राहेना | काये करावें ||८||

|| जय जय रघुवीर समर्थ ||

दशक २० – समास नववा : सूक्ष्मनिरूपण

थोर लोक मरोनि जाती। त्यांच्या सुरता करुनी पाहाती ।
तैसीच आहे हेहि गती। उपासनेची ॥९॥

थोर व्यापार ठाकेना जनीं। म्हणोनि केली रखतवानी ।
राजसंपदा तयाचेनी। प्राप्त कैची ॥१०॥

रखतवाणी - मजुरी

म्हणोनि जितुका भोळा भाव। तितुका अज्ञानाचा स्वभाव ।
अज्ञानें तरी देवाधिदेव। पाविजेल कैचा ॥११॥

अज्ञासी ज्ञान न माने। ज्ञात्यास अनुमान न माने ।
म्हणोनि सिद्धांचिये खुणें। पावलें पाहिजे ॥१२॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २० – समास नववा : सूक्ष्मनिरूपण

माया सांझून मुळास जावें। तरीच समाधान पावावें ।
ऐसें न होतां भरंगळावें। भलतीकडे ॥१३॥

माया उलंघायाकारणें। देवासी नाना उपाय करणें ।
अध्यात्मश्रवणपंथेंचि जाणें। प्रत्ययानें ॥१४॥

ऐसें न करितां लोकिकीं। अवधीच होते चुकामुकी ।
स्थिति खरी आणि लटकी। ऐसी वोळखावी ॥१५॥

खोट्याचे वाटे जाऊं नये। खोट्याची संगती धरूं नये ।
खोटें संग्रहीं करूं नये। कांहींयेक ॥१६॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २० – समास नववा : सूक्ष्मनिरूपण

अधोमुख , उफराटे
- खाली पाहणारे , वर

खोटें तें खोटेंचि खोटें। खर्यासी तगेनात बालटें ।
मन अधोमुख उफराटें। केलें पाहिजे ॥१७॥

अध्यात्मश्रवण करीत जावें। म्हणिजे सकळ कांहीं फावे ।
नाना प्रकाराचे गोवे। तुटोनी जाती ॥१८॥

सूत गुंतलें तें उकलावें। तैसे मन उगवावें ।
मानत मानत घालावें। मुळाकडे ॥१९॥

इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे सूक्ष्मनिरूपणनाम समास नववा
॥२०.९॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २० – समास दहावा : विमलब्रह्मनिरूपण

धरूं जातां धरितां न ये। टाकूं जातां टाकितां न ये ।
जेथें तेथें आहेच आहे। परब्रह्म तें ॥१॥

जिकडे तिकडे जेथें तेथें। विन्मुख होतां सन्मुख होतें ।
सन्मुखपण चुकेना तें। कांहीं केल्या ॥२॥

बैसलें माणूस उठोन गेलें। तेथें आकाशचि राहिलें ।
आकाश चहुंकडे पाहिलें। तरी सन्मुखचि आहे ॥३॥

जिकडेतिकडे प्राणी पळोन जातें। तिकडे आकाशचि भोवतें ।
बळें आकाशाबाहेर। कैसें जावें ॥४॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २० – समास दहावा : विमलब्रह्मनिरूपण

जिकडेतिकडे प्राणी पाहे। तिकडे तें सन्मुखचि आहे ।
समस्तांचें मस्तकीं राहे। माध्यानीं मार्तंड जैसा ॥५॥

परी तो आहे येकदेसी। दृष्टांत न घडे वस्तुसी ।
कांहीं येक चमत्कारासी। देउनी पाहिलें ॥६॥

शुद्ध सार श्रवण। शुद्ध प्रत्ययाचें मनन ।
विज्ञानी पावतां उन्मन। सहजचि होतें ॥२५॥

जालें साधनाचें फळ। संसार जाला सफळ ।
निर्गुण ब्रह्म तें निश्चळ। अंतरीं बिंबलें ॥२६॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २० – समास दहावा : विमलब्रह्मनिरूपण

हिसेब जाला मायेचा। जाला निवाडा तत्वांचा ।
साध्य होतां साधनाचा। ठाव नाहीं ॥२७॥

स्वप्नीं जें जें देखिलें। तें तें जागृतीस उडालें ।
सहजचि अनुर्वाच्य जालें। बोलतां न ये ॥२८॥

ऐसें हें विवेकें जाणावें। प्रत्ययें खुणेंसी बाणावें ।
जन्ममृत्याच्या नांवें। सुन्याकार ॥२९॥

भक्तांचेनि साभिमानें। कृपा केली दाशरथीनें ।
समर्थकृपेचीं वचनें। तो हा दासबोध ॥३०॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

दशक २० – समास दहावा : विमलब्रह्मनिरूपण

वीस दशक दासबोध | श्रवणद्वारें घेतां शोध |
मनकर्त्यास विशद | परमार्थ होतो ||३१||

वीस दशक दोनीसैं समास | साधकें पाहावें सावकास |
विवरतां विशेषाविशेष | कळों लागे ||३२||

ग्रंथाचें करावें स्तवन | स्तवनाचें काये प्रयोजन |
येथें प्रत्ययास कारण | प्रत्ययो पाहावा ||३३||

देहे तंव पांचा भूतांचा | कर्ता आत्मा तेथींचा |
आणी कवित्वप्रकार मनुशाचा | काशावरुनी ||३४||

|| जय जय रघुवीर समर्थ ||

दशक २० – समास दहावा : विमलब्रह्मनिरूपण

सकळ करणें जगदीशाचें। आणी कवित्वचि काय मानुशाचें ।
ऐशा अप्रमाण बोलण्याचें काये घावें ॥३५॥

सकळ देह्याचा झाडा केला। तत्वसमुदाव उडाला ।
तेथें कोण्या पदार्थाला। आपुलें म्हणावें ॥३६॥

ऐसीं हें विचाराचीं कामें। उगेंच भ्रमां नये भ्रमें ।
जगदेश्वरें अनुक्रमें। सकळ केलें ॥३७॥

इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे विमलब्रह्मनिरूपणनाम समास ॥२०.१०॥

॥ श्रीसीतारामचन्द्रार्पणमस्तू ॥

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥